

การบูรณาการโครงการ

“ไปสอนน้องแยกขยะกันเถอะหมู่เฮา”

บทที่ 8 : มนุษย์สัมพันธ์กับภาวะผู้นำ

ผู้นำ หมายถึง บุคคลที่มีความสามารถ อำนาจ และอิทธิพล ที่สามารถโน้มน้าว จูงใจ และควบคุมสมาชิกกลุ่มให้แสดงพฤติกรรม โดยปฏิบัติตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของผู้นำหรือของกลุ่มได้สำเร็จ เมื่อบุคคลมาอยู่รวมกันเป็นกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมใด ๆ ก็ตาม จำเป็นจะต้องมีผู้นำซึ่งทำหน้าที่ในการชี้นำหรือบอกแนวทางในการดำเนินกิจกรรมนั้นเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จ ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจจากสมาชิกทุกคน วิธีที่ดีที่สุดวิธีหนึ่งที่จะทำให้สมาชิกกลุ่มยอมรับและปฏิบัติตามเพื่อให้กลุ่มบรรลุผลสำเร็จนั้นคือผู้นำต้องมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับสมาชิก ผู้นำจึงควรทำความเข้าใจแนวคิดและทฤษฎีต่างๆเกี่ยวกับผู้นำ รูปแบบของผู้นำที่เหมาะสม เรียนรู้ถึงอำนาจและทักษะความสามารถที่ผู้นำพึงมี หากผู้นำได้ตระหนักในสิ่งดังกล่าว ย่อมช่วยให้เป้าหมายของกลุ่มบรรลุผลสำเร็จได้

ทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำ

ทฤษฎีคุณลักษณะของผู้นำเป็นแนวคิดดั้งเดิม มีแนวความคิดว่า บุคคลที่เป็นผู้นำจะมีลักษณะบางอย่างอยู่ในตัว เช่น รูปร่างดี ขาดิระกุลดี มีความเฉลียวฉลาด หรือมีบรรพบุรุษเป็นผู้นำมาก่อน เป็นต้น ซึ่งทำให้ผู้นำแตกต่างจากบุคคลทั่วไป ซึ่งสามารถสรุปคุณลักษณะของผู้นำเป็น 3 กลุ่มได้ดังนี้ (George & Jones, 1999 อ้างถึงใน ภาควิชามนุษยศาสตร์, 2549 : 115-116)

1. ทฤษฎีคุณลักษณะของผู้นำ

2. ทฤษฎีพฤติกรรม

3. ทฤษฎีผู้นำตามสถานการณ์

1. ทฤษฎีคุณลักษณะของผู้นำ (Trait Theory) ซึ่งมีลักษณะของผู้นำคือ

- 1) มีความฉลาดหลักแหลม (Intelligence) เป็นคุณลักษณะที่ช่วยให้ผู้นำสามารถแก้ไขปัญหาที่มีความซับซ้อนได้
- 2) มีความรู้เกี่ยวกับงานที่ทำ (Task – relevant Knowledge) ผู้นำควรมีความรู้เกี่ยวกับงานที่จะต้องปฏิบัติว่าจะต้องดำเนินการอย่างไรเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย
- 3) สามารถควบคุมผู้อื่นได้ (Dominance) ผู้นำควรมีความสามารถในการควบคุมและมีอิทธิพลเหนือผู้ใต้บังคับบัญชา
- 4) มีความมั่นใจในตนเอง (Self - confidence) เป็นคุณลักษณะสำคัญประการหนึ่งซึ่งช่วยให้ผู้นำสามารถนำผู้ใต้บังคับบัญชาผ่านพ้นสถานการณ์ที่ยุ่งยากได้
- 5) มีพลังในการปฏิบัติงาน (Energy/Activity Levels) เพื่อที่ผู้นำจะสามารถตอบสนองความต้องการต่างๆ ที่เกี่ยวกับงานได้
- 6) มีความทนทานต่อความเครียด (Tolerance for Stress) เป็นคุณลักษณะที่ช่วยให้ผู้นำสามารถผ่านพ้นสถานการณ์ที่ไม่แน่นอน และอุปสรรคที่เกิดจากบทบาทการเป็นผู้นำ
- 7) มีความซื่อตรงและซื่อสัตย์ (Integrity and Honesty) เป็นคุณลักษณะที่สร้างความเชื่อใจและไว้วางใจของผู้ใต้บังคับบัญชาที่มีต่อผู้นำ
- 8) มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ (Emotional Maturity) เป็นคุณลักษณะที่ช่วยให้ผู้นำสามารถควบคุมอารมณ์และแสดงความรู้สึกที่จะแสดงออกมาได้อย่างเหมาะสม และเป็นผู้ที่สามารถยอมรับถึงข้อวิพากษ์วิจารณ์ที่เกิดขึ้นได้

1. ทฤษฎีคุณลักษณะของผู้นำ

2. ทฤษฎีพฤติกรรม

3. ทฤษฎีผู้นำตามสถานการณ์

2. ทฤษฎีพฤติกรรม (Behavioral Theory)

ที่ศึกษารูปแบบพฤติกรรมของผู้นำว่า ผู้นำควรมีพฤติกรรมในลักษณะใดจึงจะช่วยให้งานประสบความสำเร็จ

3. ทฤษฎีผู้นำตามสถานการณ์ (Situational Theories)

ทฤษฎีในกลุ่มนี้มีแนวคิดว่าการจะระบุลงไปอย่างชัดเจนว่าพฤติกรรมของผู้นำแบบใดเหมาะสมแบบใดไม่เหมาะสมเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง เพราะพฤติกรรมที่เหมาะสมในสถานการณ์หนึ่งอาจไม่เหมาะสมกับอีกสถานการณ์หนึ่งก็ได้ การกำหนดรูปแบบของพฤติกรรมที่เหมาะสมจึงขึ้นอยู่กับสถานการณ์นั้นๆ

กลุ่มของเราถือว่าทุกคนในทีมเป็นผู้นำทั้งหมดไม่ใช่แค่คนที่ เป็นหัวหน้าหรือคนที่พูดดำเนินกิจกรรม การทำกิจกรรมต่างๆ ทุกคนในทีมจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับสิ่งที่นำเสนอ มีการเตรียมการ และนำเสนอกับน้องๆด้วยความมั่นใจ เพื่อให้้องๆ รู้สึกเชื่อในสิ่งที่พวกเรากำลังนำเสนอ การทำงานกับน้องๆ ในช่วงวัยกำลังศึกษาค้นคว้าจะต้องมี การควบคุมดูแลน้องๆ ให้อยู่ในระเบียบ และจัดการกับอารมณ์ ตลอดจนจบกิจกรรม

สรุปได้ว่ากลุ่มของเรามีการเชื่อมโยงทฤษฎีคุณลักษณะของผู้นำดังนี้ มีความรู้เกี่ยวกับงานที่ทำ (Task – relevant Knowledge) สามารถควบคุมผู้อื่นได้ (Dominance) และวุฒิภาวะทางอารมณ์ (Emotional Maturity)

แบบของผู้นำ

แบบผู้นำส่วนใหญ่มาจากพฤติกรรมของผู้นำและปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้นำกับผู้ตาม สามารถแบ่งได้หลายลักษณะ ในที่นี้จะกล่าวถึงการแบ่งแบบของผู้นำตามวิธีการใช้อำนาจ การได้มาซึ่งอำนาจ ตามวิธีการทำงาน และตามมิติที่ผู้นำให้ความสำคัญตามลำดับ

1. แบ่งตามวิธีการใช้อำนาจ

1) ผู้นำแบบเผด็จการหรือแบบอัตตาธิปไตย (Autocratic Leader) เป็นผู้นำที่ไม่เปิดโอกาสให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในการทำงาน การแก้ปัญหา หรือการตัดสินใจเรื่องต่างๆ

ในระหว่างการทำกิจกรรมต่างก็มีปัญหาเกิดขึ้น เช่น ในตอนที่นัดสมาชิกในกลุ่มประชุมเพื่อกำหนดหน้าที่ในการทำงาน แต่ก็มีสมาชิกบางคนที่มาช้า หรือไม่สามารถมาเข้าร่วมประชุมได้ สมาชิกกลุ่มที่เป็นหัวหน้าจึงทำการกำหนดหน้าที่ให้แก่สมาชิกที่ไม่มา โดยไม่ได้ถามความเห็นของสมาชิกเหล่านั้นเพื่อให้งานสามารถดำเนินต่อไปได้

2) ผู้นำแบบประชาธิปไตย (Democratic Leader) เป็นผู้นำที่เปิดโอกาสให้ผู้ตามมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวิธีการที่ใช้เพื่อไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ

ในขั้นตอนการเลือกหัวข้อกิจกรรม สมาชิกที่เป็นหัวหน้าในการทำกิจกรรมก็เปิดโอกาสให้สมาชิกในกลุ่มสามารถเสนอหัวข้อกิจกรรมที่อยากทำได้

3) ผู้นำแบบเสรีนิยมหรือแบบตามสบาย (Laissez-Faire Leader) เป็นผู้นำที่ใช้อำนาจควบคุมบังคับบัญชาผู้ตามน้อยมากหรือแทบไม่ได้ใช้เลย ผู้ตามมีอิสระเต็มที่ในการเลือกวิธีการทำงาน

ในการทำสไลด์ให้ความรู้แก่น้องๆ หัวหน้ากลุ่มก็เปิดโอกาสให้สมาชิกกลุ่มที่รับผิดชอบในการสไลด์สามารถออกแบบสไลด์ได้เอง

2.แบ่งตามวิธีการทำงาน

- 1) ผู้นำแบบเจ้าระเบียบ (Regulative Leader) เป็นผู้นำที่ยึดถือระเบียบแบบแผนเป็นสำคัญ
- 2) ผู้นำแบบบงการ (Directive Leader) เป็นผู้นำที่ปฏิบัติงานโดยใช้อำนาจ มักใช้วิธีสั่งงานเพียงอย่างเดียว ไม่สอนหรือแนะนำวิธีการทำงาน
- 3) ผู้นำแบบจูงใจ (Persuasive Leader) เป็นผู้นำที่นิยมให้ผู้ตามแสดงความคิดเห็นในเรื่องต่างๆ จึงมักไม่พบการต่อต้านจากผู้ตาม
- 4) ผู้นำแบบร่วมใจ (Participative Leader) เป็นผู้นำที่มีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้ตาม เป้าหมายในการทำงานมาจากการปรึกษาหารือ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน

ในการทำกิจกรรมได้มีการเชื่อมโยงกับผู้นำแบบร่วมใจ (Participative Leader) เนื่องจากเวลาพบเจอปัญหาหรืออุปสรรคต่างๆ หัวหน้าและสมาชิกในกลุ่มก็จะมาร่วมกันปรึกษา แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน เพื่อหาวิธีในการแก้ปัญหาเหล่านั้น

